

Управління культури Полтавської
обласної державної адміністрації

Полтавська обласна бібліотека
для юнацтва ім. Олесь Гончара

Лицарі «блакитних шоломів»

Бібліографічний посібник

Упорядник: *Карпінська Надія Лазарівна*

Лицарі «блакитних шоломів» : бібліографічний посібник / упоряд. Н. Л. Карпінська; обласна бібліотека для юнацтва ім. О. Гончара. – Полтава, 2016. – 32 с.

На порозі ХХІ ст. геополітична ситуація в світі кардинально змінилася. Замість великих глобальних конфліктів прикладу «холодна війна», в останні роки зросла напруженість в окремих регіонах світу і як результат підвищилась роль та значимість миротворчої діяльності як засобу мирного врегулювання міжнародних конфліктів.

У бібліографічному посібнику ідеться про участь України в миротворчій діяльності в різних країнах.

Матеріал не є вичерпним.

З метою патріотичного виховання данний посібник адресується молоді, вчителям, бібліотечним працівникам, всім, хто цікавиться темою.

З М І С Т

Передмова.....	4
1. Миротворча діяльність: організаційно-правовий аспект.....	5
2. Співробітництво України з НАТО.....	14
3. Миротворча діяльність України в Африці (Ліберії).....	16
4. Миротворча діяльність України в Іраку.....	20
5. Миротворча діяльність України в Косово.....	24
6. Як стати миротворцем.....	25
7. Цікаві факти.....	28
Список літератури.....	29

ПЕРЕДМОВА

29 травня увесь світ відзначає міжнародний день миротворців ООН. Це нагода привітати учасників нинішніх і минулих операцій ООН з підтримання миру, а також вшанувати пам'ять загиблих миротворців. Розроблена нашою державою резолюція Генеральної Асамблеї ООН, що встановила це свято, була схвалена у грудні 2002 року понад 50-ма країнами з числа переважної більшості держав-учасниць ЄС, США, РФ, Китаю, Японії, Канади, а також найбільших контрибуторів військових і поліцейських контингентів до миротворчих операцій ООН – Бангладеш, Пакистану, Нігерії, Індії, Гани, Йорданії та інших.

В останні роки миротворча діяльність стала головним методом, завдяки чому йде розбудова глобальної та регіональної системи безпеки. Все це певною мірою впливає на розвиток оборонної політики країн, в тому числі України.

Між тим, миротворча діяльність на початку XXI століття є складним багатогранним процесом, що невід'ємно пов'язаний з національними інтересами багатьох держав світу та цілою низкою політичних, економічних, соціальних та інших проблем. Сучасна миротворча діяльність, за більш ніж 50 років з моменту початку першої миротворчої операції, дозволила міжнародній спільноті набути значного досвіду у питаннях урегулювання конфліктів з метою підтримки миру та стабільності у різних куточках планети. І цей досвід є справді неоціненним.

Стратегічний курс України на європейську інтеграцію передбачає її активну політику та глибоке співробітництво в галузі безпеки з такими організаціями, як НАТО, ЄС, ОБСЄ. Очевидно, що саме в межах цих організацій формуватиметься майбутнє європейської безпеки.

Участь України в миротворчій діяльності, разом з такими організаціями як ООН та НАТО, підвищує авторитет держави на міжнародній арені, дає змогу взяти участь в створенні колективної безпеки в світі, зробити свій внесок у підтримання міжнародного миру і стабільності. Миротворча діяльність є пріоритетною для української зовнішньої політики, яка веде до зміцнення зовнішніх гарантій національної безпеки, а поглиблення співробітництва з НАТО справляє істотний позитивний вплив на безпеку України і відповідає її національним інтересам.

Як відомо, миротворчість давно стала для Збройних Сил України тим показником, який визначає престиж Українського війська на міжнародній арені. Миротворча діяльність також дозволяє досягати взаємосумісності ЗС України з арміями інших держав, а військовослужбовцям – обмінюватися досвідом та вдосконалювати свої професійні навички під час виконання реальних завдань.

Окрім того, сьогодні міжнародна миротворча діяльність стала одним із дієвих способів забезпечення національної та воєнної безпеки держав, недопущення розповсюдження наслідків воєнних конфліктів на інші регіони. І наша держава, беручи участь у миротворчості під прапором міжнародних

організацій, декларує власну відповідальність у справі підтримання міжнародного миру і безпеки.

Загальновідомо, що Збройні Сили України беруть участь у міжнародних миротворчих операціях практично з моменту проголошення незалежності нашої держави. Зокрема, 3 липня 1992 року український парламент затвердив Постанову № 2538-ХІІ про участь Збройних Сил України у Миротворчих Силах ООН у зонах конфліктів на території колишньої Югославії, й така участь стала «бойовим хрещенням» українських військових під прапором Об'єднаних Націй.

З того часу Україна не припиняє своєї активності у міжнародній миротворчій діяльності, її співпраця з міжнародними організаціями у цій галузі постійно поглиблюється. Активна участь України у міжнародних миротворчих операціях позитивно впливає на зміцнення її авторитету у міжнародних миротворчих операціях, на світовій арені, сприяє розвитку співробітництва з євроатлантичними та територіальними структурами безпеки - і тому має особливе значення для національних інтересів нашої держави. Більше того, миротворчість значним чином визначає сучасну роль України у системі забезпечення світової та регіональної безпеки.

Відповідно, для Збройних Сил України ця участь перетворилася за сучасних умов на пріоритетне завдання, метою якого є зміцнення національної безпеки України через створення стабільності та безпеки як у глобальному, так і регіональних вимірах.

Окрім того, участь Збройних Сил України у миротворчій діяльності поєднує два основних взаємопов'язаних процеси, вкрай важливих для Українського війська: його реформування та вирішення воєнних проблем європейської інтеграції. З одного боку, успішне реформування армії обумовлює якість та ефективність участі у миротворчій діяльності, з іншого - ця участь стимулює розвиток Збройних Сил України і сприяє їх відповідності сучасним вимогам, забезпеченню спроможності діяти спільно з підрозділами інших держав при виконанні завдань, які відповідають інтересам національної безпеки та міжнародним зобов'язанням України.

1. МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Поняття «миротворчість» має вирішальне значення для застосування норм як міжнародного, так і внутрішнього права. Протягом усієї історії людства основним питанням завжди залишалось питання війни та миру, адже за останні п'ять тисяч років порівняно спокійними були лише 282 роки. Тому немає нічого дивного в тому, що основна мета ООН, згідно зі Статутом Організації, – «позбавити прийдешні покоління від бідувань війни, що вже двічі у нашому житті принесла людству невимовне горе». Відповідно, одне з основних завдань ООН полягає у підтримці та забезпеченні міжнародного миру та безпеки. Виконання такого завдання досягається ООН за допомогою низки інструментів, до яких належить і миротворчість.

За визначенням окремих фахівців ООН, миротворчість – «це спосіб допомогти конфліктуєчим державам створити умови для тривалого та

стабільного миру». Департамент же миротворчих операцій ООН дає таке визначення миротворчості: невоєнна операція, яка здійснюється сторонніми силами за згодою усіх учасників конфлікту та призначена для здійснення нагляду за полегшенням виконання існуючих угод про перемир'я на підтримку дипломатичних зусиль з метою досягнення політичної домовленості.

Миротворчі операції здійснюються під єдиним командуванням ООН. Слід зазначити, що на практиці єдиними силами, які знаходяться під командуванням ООН, є миротворчі сили організації, тоді як фактичні примусові дії військового характеру згідно з Главою VII Статуту ООН здійснюються окремими державами чи групою держав, уповноваженими відповідним рішенням Ради Безпеки. І хоча деякі з миротворчих операцій, що були проведені після «холодної війни», продемонстрували елементи примусу, однак вони не можуть бути прирівняні до примусових дій військового характеру, як це передбачає Глава VII Статуту ООН. Найбільшою відмінністю між цими двома діями є те, що примусові дії спрямовуються проти конкретно визначеної сторони, тоді як миротворчість є (або принаймні має бути) об'єктивною та спрямованою на створення безпечного середовища

Миротворча операція не може бути успішною без усвідомлення причин конфлікту та їх подальшої ліквідації, оскільки без цього вона не досягає своєї цілі – збереження та підтримання міжнародного миру та безпеки. Миротворча операція спрямована не лише на ліквідацію наслідків, але й на усунення першопричини конфліктної ситуації.

Дослідивши низку миротворчих операцій ООН, можна виокремити принципи миротворчості.

Першим принципом, безумовно, є згода сторін конфлікту та співробітництво. Для заснування миротворчої місії необхідно отримати дозвіл держави, на території якої планується присутність миротворців. Відсутність такої згоди може поставити під загрозу нейтральний характер операції та перешкодити миротворцям здійснювати свої обов'язки.

Наступним принципом є принцип міжнародної підтримки, що підсилює об'єктивний характер миротворчої операції.

Іншим принципом миротворчої місії є те, що вона здійснюється під контролем та командуванням ООН. Нагадаємо, що згідно зі Статутом ООН лише Рада Безпеки ООН вправі ініціювати проведення миротворчих операцій, у той час як Генеральна Асамблея наділена лише повноваженнями надавати рекомендації Раді Безпеки. Однією з визначальних ознак миротворчих операцій ООН є незастосування сили, за винятком випадків самозахисту. Цей принцип виник ще під час першої миротворчої операції ООН. Його виникнення пов'язане з потребою протидіяти спробам перешкодити виконанню миротворчої місії, адже середовище, в якому проводяться миротворчі операції ООН, є не надто сприятливим та характеризується наявністю озброєних угруповань, що можуть активно перешкоджати здійсненню миротворчої місії або загрожувати безпеці цивільного населення. В таких ситуаціях Рада Безпеки ООН надає миротворцям так званий «захищений» мандат (*robust mandate*), який уповноважує їх на застосування «всіх необхідних заходів» для боротьби зі

спробами перешкодити здійсненню місії, чи у разі наявності загрози цивільному населенню.

І, нарешті, останнім принципом миротворчості є неупередженість - «військова та політична нейтральність ООН».

У миротворців немає ворогів, на відміну від випадків вжиття заходів колективної безпеки.

Після «холодної» війни миротворчі місії ООН не завжди відповідали згаданим принципам. Умови здійснення тієї чи іншої миротворчої операції можуть бути змінені з урахуванням виду миротворчої операції.

Визначення миротворчості ускладнюється тим фактором, що вона не має правової основи у Статуті ООН. Сам механізм миротворчості було розроблено наприкінці 40-х років ХХ ст. з метою вирішення проблем у сфері функціонування системи колективної безпеки ООН. Незважаючи на те, що перша миротворча місія ООН відбулась ще у 1948 р., повноваження ООН здійснювати миротворчі операції було вперше офіційно підтверджено у 1962 р. Міжнародним судом ООН, який у своєму Консультативному висновку з питання певних витрат ООН підтвердив вказані повноваження, що поклато край суперечкам щодо легальності миротворчих операцій.

Для того, щоб розкрити поняття «миротворчість», необхідно враховувати також, що залежно від ситуації, що склалася, миротворчі операції бувають: традиційними (класичними); багатовимірними; такими, що передбачають тимчасове управління.

Традиційні миротворчі операції здійснювались ООН з 1948 р. і до закінчення «холодної» війни. Традиційна миротворчість застосовується виключно у випадках міждержавних конфліктів. Основна мета традиційних миротворчих операцій полягає у створенні буферної зони між конфліктуєчими сторонами до завершення переговорів та до остаточного вирішення ситуації. Миротворці здійснюють нагляд за дотриманням умов угод про припинення вогню. Традиційні миротворчі операції також застосовувались як превентивний захід з метою зміцнення безпеки. Зазвичай, дії миротворців у рамках класичної миротворчості включають у себе нагляд за дотриманням угод про припинення вогню.

Що стосується багатовимірних миротворчих операцій, то їх поява пов'язана з активізацією деколонізаційних процесів та закінченням «холодної» війни. У той час як закінчення «холодної» війни збіглося зі зменшенням кількості міждержавних конфліктів, зросла кількість внутрішньодержавних конфліктів на ґрунті етнічних та релігійних питань, а також громадянських війн. Для вирішення таких питань було запропоновано заснувати багатовимірні миротворчі операції, що, на відміну від традиційних, здійснюються в разі внутрішньодержавних конфліктів, як правило, на запит сторін. Окрім військового елемента, такі миротворчі місії включають низку цивільних експертів для діяльності в таких сферах як права людини, вибори, відновлення громадських установ та повернення комбатантів до нормального життя. Метою такої миротворчості є сприяння в укладенні всестороннього мирного договору.

Вважається, що багатовимірна миротворчість є одним з низки інструментів, за допомогою яких забезпечується постконфліктне врегулювання ситуації. Миротворча операція багатовимірного характеру передбачає виконання таких основних функцій:

- ✓ допомога сторонам у підтримці стабільності та порядку;
- ✓ допомога державі відновити державну владу та зберегти монополію на використання примусу;
- ✓ підтримка новостворених правоохоронних і судових структур та спостереження за дотриманням права згідно з міжнародними нормами та стандартами;
- ✓ підтримка створення легітимних політичних інститутів та врегулювання конфліктних ситуацій без застосування сили;
- ✓ побудова та підтримка національного, регіонального та міжнародного політичного консенсусу з метою підтримки мирного процесу.

Однак ООН було дуже важко отримати згоду на проведення миротворчих операцій у внутрішньодержавних конфліктах з боку основних фігурантів. У такому ворожому середовищі миротворці ООН продемонстрували неспроможність здійснити свої обов'язки з підтримання миру та безпеки, що особливо яскраво показали ситуації в Сомалі, колишній Югославії та Руанді.

Така неспроможність миротворчих місій ООН привела до зменшення монополії ООН на проведення миротворчих операцій. Все більше спостерігається заміна миротворчості ООН миротворчістю регіональних організацій та союзів *ad hoc*, що отримали відповідний мандат Ради Безпеки. Що стосується тимчасового управління, то даний вид миротворчості зустрічається надзвичайно рідко. У виняткових випадках Рада Безпеки може звернутися до ООН за підтримкою в передачі влади однієї суверенної особи – іншій. У ситуаціях, якщо в країні конфлікту ніколи не існувало централізованої державної влади, може виникнути потреба в тому, щоб ООН взяла на себе роль управління і водночас виконувала адміністративну функцію та займалась питанням збереження та зміцнення безпеки. Отже, крім функцій, що виконуються багатовимірною миротворчою місією, операція з тимчасового управління також передбачає виконання адміністративної функції, тобто взяття ООН на себе влади над законодавчими, виконавчими та судовими структурами на частині території держави чи в державі в цілому.

Місія з тимчасового управління має справу з питаннями, вирішенням яких не займаються інші миротворчі операції. Здійснення інших операцій не передбачає прийняття та застосування законів, стягнення податків, залучення іноземних інвестицій, створення банківської системи, контроль системи освіти тощо. За всю історію миротворчості ООН відомо лише чотири випадки створення тимчасової адміністрації: Західне Папуа, Східна Славенія, Східний Тімор та Косово. Хоча Рада Безпеки рідко зверталась до ООН з проханням про створення тимчасової цивільної адміністрації, однак сьогодні кількість внутрішньодержавних конфліктів зростає, і важко передбачити хід розвитку таких конфліктів і їх можливі наслідки. Відповідно, не слід відкидати можливість зростання кількості подібних миротворчих операцій у майбутньому.

Отже, не слід забувати і про виконання ООН адміністративних функцій, поряд із традиційними миротворчими обов'язками. Тому, враховуючи основні принципи миротворчості та види миротворчих місій можна сказати, що: миротворчість – це дії ООН, в т. ч. в особі Ради Безпеки, а також окремих держав та міжнародних регіональних організацій, спрямовані на заснування та проведення операцій із залученням як цивільного, так і військового персоналу, що мають на меті відновлення та підтримання миру, шляхом врегулювання міждержавних та внутрішньодержавних конфліктів, а в окремих випадках – реалізацію адміністративних функцій.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) була створена з метою позбавити наступні покоління від негативних наслідків війни. Події останніх десяти років показують, що ООН не завжди в змозі вирішити це завдання і на сьогодні її можливості в цьому напрямі не зростають. Усвідомлюючи необхідність змін у миротворчій діяльності, ООН переглядає свій підхід до механізму та принципів проведення миротворчих операцій.

Для України її миротворча діяльність має основне значення, оскільки вона розглядається, з одного боку, як засіб зміцнення її національної безпеки через створення стабільного зовнішньополітичного середовища, а з іншого – як її внесок у зміцнення загальноєвропейської безпеки і побудову нової стабільної і безпечної Європи. Завдяки миротворчій діяльності Україна стверджує себе як повноправний суб'єкт міжнародних відносин, підвищує свій міжнародний авторитет і демонструє миролюбну політику.

За визначенням Групи, миротворчі операції пов'язані з трьома головними видами діяльності:

- ✓ попередженням конфліктів і встановленням миру;
- ✓ підтримкою миру;
- ✓ будівництвом миру.

Термін «встановлення миру» розглядається в ситуації, коли конфлікт виник та має на меті наміри зупинити його за допомогою інструментів дипломатії та посередництва.

Підтримка миру – це дії, якими ООН займається вже понад 50 років і які в останнє десятиріччя трансформувалися з традиційної військової моделі забезпечення припинення вогню та роз'єднання сил після міждержавних воєн і внутрішніх конфліктів, увібравши в себе комплексну модель, що складається з військових та цивільних компонентів, які взаємодіють між собою з метою встановлення миру в небезпечних умовах після громадянських воєн.

«Будівництво миру» – термін, що виник не так давно і який включає в себе діяльність, що проводиться після завершення або замороження конфлікту, з метою відновлення основи миру та надання інструментів для того, щоб на цій основі збудувати щось більш значиме ніж просто відсутність війни.

До недавнього часу операції ООН з підтримки миру мали досить традиційні мандати на контроль за припиненням вогню і не мали прямих

зобов'язань щодо будівництва миру. Стратегія «входження» була досить простою – війна, припинення вогню, запрошення ООН слідкувати за припиненням вогню та розгортання з цією метою військових підрозділів або спостерігачів, одночасно з продовженням зусиль з політичного врегулювання. Однак операції з традиційної підтримки миру, які займались симптомами, а не джерелами конфліктів, не мали стратегії «виходу», що перетворювало їх у довгостроковий не виправданий ні в політичному, ні в економічному аспекті елемент. Необхідність ведення розвідки була також досить простою, а небезпека для військ відносно мала. У результаті цього миротворці залишалися на місцях протягом 10, 20 та більше років.

На даному етапі розвитку миротворчих операцій виникла необхідність ефективного поєднання цивільних і військових компонентів операцій, значно зросли вимоги та було розширено коло завдань, які постали перед військовими компонентами операцій.

Кожне нове завдання, що ставиться перед миротворчими підрозділами, вимагає різних підходів до шляхів їх виконання. Серед завдань, які виконувалися в різні роки операціями з підтримки миру, фігурували:

- ✓ підтримка припинення вогню та роз'єднання сил;
- ✓ превентивне розгортання;
- ✓ здійснення всеоб'ємного врегулювання;
- ✓ захист гуманітарних операцій під час конфлікту;
- ✓ гуманітарне розмінювання.

Ні один перелік подібних ролей не може бути вичерпним. Майбутні конфлікти ставитимуть перед міжнародним суспільством складні завдання, а ефективно реагування потребуватиме сміливого та творчого використання інструментів досягнення миру.

Група ООН з підтримки миру наголошує, що положення щодо застосування сили лише в порядку самооборони повинно залишатися основним принципом при підтримці миру. Але практика показує, що сторони конфлікту можуть давати згоду на присутність ООН у ролі миротворця лише для того, щоб виграти час та переозброїти свої підрозділи, а у випадку, якщо це не регулярні ЗС, то вони практично не можуть бути контрольовані традиційними методами ООН. Для усунення можливості використання ООН у вищезазначених цілях військові підрозділи повинні бути в змозі виконати мандат, що означає здатність захистити себе, інші компоненти місії та мандат шляхом інших дій, ніж просте спостереження. Правила застосування сили не повинні обмежувати контингенти тільки такими заходами реагування, як нанесення удару у відповідь на удар, але й дозволяти наносити досить сильні удари у відповідь на загрози. В особливо небезпечних ситуаціях вони не повинні примушувати контингенти ООН поступатися ініціативою тим, хто на них нападає. Підрозділи, надані державами, повинні не лише спостерігати за припиненням вогню, а й активно вести розвідку, співпрацювати з місцевими органами влади, політичними, військовими лідерами на території конфлікту. Ця вимога потребує більш якісної підготовки керівного складу миротворчого підрозділу, а також перегляду правового поля, в якому діють миротворці. Сили

ООН повинні мати в своєму розпорядженні розвідувальні та інші можливості, необхідні для протидії прибічникам насилля.

Визнано, що ефективність місій багато в чому залежить від наявності своєчасної та якісної інформації. Але в зв'язку з тим, що ведення розвідки на території інших держав є порушенням суверенітету, існує проблема правового характеру, яку фахівці намагаються вирішити на міжнародному рівні. ООН немає підрозділу, який займається здобуттям інформації та інформаційно-стратегічним аналізом, що призводить до проблеми недостатньої інформованості.

В Україні рішення щодо відправки військових контингентів приймаються на політичному рівні, а підготовка контингентів здійснюється з урахуванням інформації, наданої або провідною державою, яка бере участь в операції, або ООН, що часто не є повною, і це негативно впливає на якість підготовки та виконання завдань.

На даний час в Україні немає інституцій, що займаються вивченням криз по регіонах і яка б могла надати повну та своєчасну інформацію щодо політичної та військової ситуації в регіонах конфлікту.

У майбутньому Україною передбачається глобальні зміни щодо прав миротворчих підрозділів при виконанні і підготовці завдань і ряд змін у правовому полі, що забезпечує діяльність миротворчих підрозділів під егідою різних організацій. З урахуванням вищезазначених причин визначено і напрям підвищення рівня підготовки керівництвом місій.

Керівники різних компонентів операцій, як правило, першу зустріч проводять уже на місці проведення операції, втрачаючи завдяки цьому дорогоцінний час на організацію взаємодії. Зустріч керівників окремих компонентів операції повинна проходити заздалегідь для вирішення поточних і майбутніх проблем при проведенні місії, організації взаємодії, обміну досвідом тощо. При виборі кандидатів на роль керівників місій акцент із політичних і географічних міркувань переміщується до професіоналізму та знання особливостей регіону. Вибір командувача силами, комісара поліції та їх заступників повинен відображати не тільки чисельний склад військового та поліцейського компонентів, але й враховувати політичний настрій населення.

В ООН розробляється для укріплення потенціалу ООН з швидкого розгортання операцій «стандарту розгортання». Також створюється оперативний потенціал для повного розгортання традиційних миротворчих операцій протягом 30 діб після прийняття Резолюції та комплексних миротворчих операцій протягом 90 діб. Для досягнення цих цілей ООН потребує постійного резерву військового, поліцейського та цивільного персоналу, матеріальних засобів і фінансових резервів. Такі резерви повинні створюватися державами, які беруть участь у миротворчих операціях.

Україна вже виділила окремі підрозділи та ресурси Збройних Сил України, які увійшли до Системи резервних угод ООН. Проте, необхідно

поступово приєднуватися до цих угод, оскільки швидке приєднання може негативно відобразитися на кількісних та якісних показниках участі України в миротворчій діяльності у зв'язку з необхідністю несення значних матеріальних затрат з утримання резерву.

Як правило, більшість розвинених держав не вбачають національних стратегічних інтересів у таких операціях, а зменшення регіональних ініціатив з підтримки миру ще більше зменшує резерв підготовлених контингентів з розвинених держав. Така тенденція вказує на те, що провідні держави намагатимуться лише фінансово підтримувати такі складні операції, які не входять у зону їх національних інтересів, а основне навантаження буде покладено на інші держави.

ООН створює черговий список офіцерів, які будуть відповідним чином підготовлені, братимуть на себе зобов'язання на 2-4 роки бути готовими до негайного розгортання в будь-якій частині світу. Цей список поповнюватиметься кожні 3 місяці на 15 офіцерів, які будуть запропоновані державами і які проходитимуть тримісячну підготовку. Це можливість для України укріпити своє місце у миротворчій діяльності ООН за рахунок представництва офіцерського складу та участі в безпосередньому плануванні операцій. ООН нестиме фінансові затрати лише на підготовку цих офіцерів, а інший час вони виконуватимуть свої службові обов'язки. Угода взаємовигідна обом сторонам – ООН має в резерві професіональних миротворців, держава підвищує професійний рівень офіцерського складу за рахунок ООН.

Військові планувальники ООН вважають, що бригади кількістю до 5000 чоловік достатньо для ефективного стримування або для ліквідації насильницьких загроз та для виконання мандата операцій. При цьому звертається значна увага на здатність батальйонів, що входять до цієї бригади, взаємодіяти між собою, на знання штабних процедур, на наявність спільної тактики дій. Лише в такому випадку це буде не збірна, а ефективний підрозділ. Україна в цьому напрямі провела великий обсяг робіт. Співпраця з НАТО, вивчення його штабних процедур, сумісні навчання дозволяють стверджувати, що між частинами підрозділів та підрозділів НАТО досягнутий високий рівень взаємосумісності. Але, якщо розглянути національні компоненти миротворчих операцій, в яких бере участь Україна, вони показують, що ряд миротворчих операцій виконуються сумісно з підрозділами, що представлені державами не членами НАТО, де існують єдині стандарти. Тенденції миротворчої діяльності в складних районах потребують вивчення стандартів інших держав, до того часу, поки в ООН не буде створено стандарт бойової підготовки, штабних процедур, матеріального забезпечення.

З 1999 року зросла кількість польових операцій з елементами цивільної адміністрації або надзору над нею, так була створена тимчасова адміністрація для Косово та Східного Тимору. На ці операції покладені завдання та обов'язки, що мають унікальний характер – ніякі інші операції не повинні розробляти законодавство та забезпечувати його дотримання, створювати митні служби, видавати розпорядження, встановлювати та утримувати податки, залучати іноземні інвестиції, вирішувати майнові спори та питання за військові збитки, відновлювати та експлуатувати комунальні підприємства, створювати

банківську систему та інше. В операціях цього типу виникають два особливо важливих моменти. Перше питання – про застосовуване право. У двох районах, де ООН тимчасово виконує правоохоронні функції, місцеві судові та правові інстанції, як виявилось, або взагалі відсутні або залякані настільки, що не здатні виконувати свої обов'язки, тоді як правові системи доконфліктного періоду були поставлені під сумнів основною масою населення, які вважаються жертвами конфлікту. У той же час, навіть коли вибір місцевого кодексу був би зрозумілим, то тимчасовій адміністрації необхідно було б освоювати його та пов'язані з ним процедури, на що пішло б багато часу через різноманітність культур, мови, права. Питання до цього часу не вирішене і відповіді на нього немає, що створює негативні наслідки для всієї місії та військового компоненту тощо, який повинен діяти в правовому полі.

Все частіше піднімається питання використання миротворчої діяльності для практичного забезпечення національних інтересів України не тільки в галузі безпеки, але й у сфері розвитку економіки держави. Регіони, де за допомогою українських миротворців встановлено мир, повинні зацікавити українських промисловців. Не потрібно повторювати помилки невикористаних можливостей після воєнної розбудови економіки тієї ж колишньої Югославії в Іраку, Лівані та інших регіонах.

Практика проведення миротворчих операцій, визнання ООН можливостей проведення миротворчих операцій під егідою окремих держав з залученням військового компоненту інших держав породжує нове завдання з відпрацювання правового забезпечення таких місій. Якщо місії під керівництвом ООН, ОБСЄ мають механізм проведення миротворчих операцій, то механізму проведення операцій окремими державами немає.

Група ООН з узагальнення досвіду розробила ряд методичних рекомендацій з підготовки компонентів місії та методик оцінки підготовленості підрозділів, цивільних спеціалістів, якою на сьогодні користуються при підготовці миротворців багато країн світу. В Україні така практика ще не введена, а це потрібно зробити. Матеріали Групи по узагальненню досвіду надаються безкоштовно за запитом держав-учасниць миротворчих операцій. Введено в практику комп'ютерне моделювання операцій, а отримання цієї методики та застосуванні її на дії повинно значно полегшити підготовку особового складу миротворчих підрозділів.

Для якісної підготовки особового складу та підрозділів рекомендовано залучати групу ООН з надання допомоги в підготовці персоналу (ЮНТАТ). Завданням цієї групи є надання консультацій державам, що звертаються з проханням про надання допомоги в підготовці кадрів для діяльності з підтримки миру, для участі в миротворчих операціях ООН, укріплення та розширення можливостей у сфері підготовки військових і цивільних кадрів, розробці національних програм підготовки миротворчих кадрів.

Продовжується робота щодо досягнення взаємозаміщення між Збройними Силами України та збройними силами НАТО, ЄС для відповіді на сучасні загрози миру в будь-яких частинах світу, враховуючи можливість застосування Збройних Сил України для реагування на такі загрози, як тероризм та наркоторгівля.

Також вирішується питання щодо шляхів використання результатів міжнародних миротворчих операцій в інтересах економіки України, а для цього необхідно визначити порядок взаємодії Міністерства оборони України з іншими міністерствами на правовому та практичному рівнях.

2. СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З НАТО

З 1994 р. Україна увійшла в число країн-партнерів програми НАТО «Партнерство заради миру». Індивідуальна програма «Партнерство заради миру» містить 143 військових заходів, які спрямовані на досягнення цілей співробітництва в таких галузях: консультації, команда і контроль (управління), мовна підготовка, підтримка миру, стандартизація, військові навчання, військова освіта, підготовка військ і воєнна доктрина. Для забезпечення своєї участі в програмі «Партнерство заради миру» Україна з 1995 р. сформувала та підтримує в готовності такі сили: оперативну групу генералів та офіцерів органів управління оперативно-стратегічної ланки, групу військових спостерігачів, а також офіцерів для міжнародних штабів миротворчих сил, окремі спеціальні батальйони чисельність 1200 осіб (що знаходились у колишній Югославії); аеромобільно-десантний батальйон із засобами підсилення; ескадрилью (10 літаків і 12 вертольотів), два кораблі зі складу ВМС України; одну окрему механізовану бригаду цивільної оборони з фактичною готовністю до участі у проведенні спеціальних операцій. Більш глибокою формою співпраці України і НАТО у сфері миротворчості стало створення спільних з країнами-членами Альянсу миротворчих підрозділів. Такі підрозділи сьогодні репрезентують українсько-польський миротворчий батальйон та українсько-румунсько-угорсько-словацький інженерний батальйон. Так українська сторона ініціювала створення багатонаціонального підрозділу «Тиса» у 1998 р. Згідно з планами, батальйон дислокуватиметься у Закарпатті на р. Тиса. Створення такого батальйону мало на меті запобігання наслідкам природних надзвичайних ситуацій.

Основною формою співпраці з НАТО у сфері миротворчості є безпосередня участь й його миротворчих операціях, що проводяться за повноваженнями Ради Безпеки ООН або за відповідальністю ОБСЄ.

Україна як один із найбільших контрибуторів військового персоналу отримала офіційне запрошення від керівництва НАТО, уповноваженого Радою Безпеки ООН на проведення миротворчої операції в Боснії і Герцеговині, взяти участь у багатонаціональних Силах. У відповідь на запрошення в грудні 1995 р. уряд України схвалив рішення про надання до складу Сил з виконання Угоди українського військового підрозділу Збройних Сил – окремий спеціальний батальйон чисельністю 550 військовослужбовців. В січні 1996 р. між Україною та НАТО було укладено відповідні угоди про участь України в операції СБУ. В

лютому 1996 р. із завершенням процесу сертифікації українського батальйону, він перейшов до складу СБУ.

Враховуючи значний внесок України в успішне проведення операції СБУ та високу оцінку професіоналізму українських військовослужбовців, керівництвом НАТО було знову офіційно запрошено нашу країну до участі її контингенту в операції SFOR. Для подальшого зміцнення статусу України як впливового учасника процесу врегулювання югославського конфлікту та новоствореної євроатлантичної структури безпеки, Кабінет Міністрів України в квітні 1997 р. ухвалив постанову «Про забезпечення діяльності Українського контингенту в операції Багатонаціональних Стабілізаційних Сил на території Боснії і Герцеговини». Згідно з цією постановою, окремий спеціальний батальйон чисельністю 400 військових продовжив своє перебування на території Боснії і Герцеговини у складі SFOR. У листопаді 1999 р. за домовленістю з НАТО наша держава вивела своїх миротворців із Боснії.

З 1 вересня 1999 р. український контингент миротворчих сил загальною чисельністю 800 військових розпочав практичну діяльність у міжнародній миротворчій операції в Косово у рамках KFOR. До завдань українського контингенту входило: патрулювання, чергування на блокпосту, супровід конвоїв і місцевого населення, охорона мостів і тунелю. Український вертолітний загін забезпечував перевезення вантажів, особового складу та евакуації поранених. Україна залишається у Косово у форматі польсько-українського батальйону, який включає близько 270 українських військових, до завдань якого відноситься: забезпечення гуманітарної допомоги на підтримку зусиль Управління Верховного комісаріату ООН у справах біженців; встановлення і підтримка відновлення основних цивільних функцій; несення служби на блокпостах, спостережних постах, патрулювання і супроводження конвоїв у зоні відповідальності.

Протягом вересня-жовтня 2001 р. українсько-польський батальйон багато раз брав участь в операції «Кордон і пошук». Результатами цієї участі стали: затримання 49 порушників, конфіскація 84 одиниць зброї, 4637 штук боєприпасів, 60 кг вибухових речовин, 7 радіостанцій і різного роду тилове устаткування, що належали незаконним озброєним угрупованням

Окремої уваги заслуговують питання щодо участі України в міжнародних навчаннях НАТО в дусі партнерства заради миру, які відіграють важливу роль для досягнення взаємосумісності з іноземними військовими підрозділами, необхідної українським військовим контингентам при проведенні міжнародних миротворчих операцій.

Українські військові беруть участь у навчанні НАТО в рамках програми «Партнерство заради миру». Зокрема, Україна виявила гостинність у проведенні маневрів «Кооперативний партнер» на своїй території стосовно десантної фази навчань LIVEX, що проходили в 2000 р. у водах Чорного моря і на військовому полігоні поблизу Одеси. Це були перші навчання, які проводились на території України після ратифікації в березні 2000 р. Верховною Радою України Угоди (SOFA) між державами-учасницями Північноатлантичному Договору та іншими державами, які беруть участь у

програмі «Партнерство заради миру», щодо статусу їх збройних сил та Додаткового протоколу до цієї Угоди.

Слід відзначити, що НАТО і Україна планують у майбутньому продовжувати свою кооперацію у сфері планування заходів партнерства. Пріоритетними цілями партнерства є підвищення рівня взаємосумісності підрозділів Збройних Сил України, а також їх здатності брати участь у заходах у рамках програми «Партнерство заради миру» спільно з військовими підрозділами інших країн-партнерів. Україна визначила ті цілі та завдання, які найбільш здатні виконати її збройні Сили в рамках заходів програми.

Україна стає дедалі більш активним партнером програми «Партнерство заради миру», починаючи з 1994 р. і закінчуючи підписанням в липні 1997 р. Хартії «Про особливе партнерство між Україною і Північноатлантичним Альянсом», яка створює для України прекрасні перспективи у відносинах із НАТО. Цей висновок підтверджується успіхами в багатьох галузях співробітництва, таких як: створення багатонаціональних формувань, кооперація в реалізації воєнної реформи, практичне військове співробітництво на Балканах у проведенні миротворчих операцій.

Всього у співробітництві з НАТО з підтримання миру з 1995 по 1999 р. взяли участь близько 2800 українських військових в місіях IFOR і SFOR у Боснії і Герцеговині. Щороку протягом 1996-1999 рр. уряд України виділяв приблизно \$6-7 млн. на покриття витрат на утримання українських миротворців у колишній Югославії. Понад 15 тис. українських військових та цивільних службовців взяли участь у понад 20-ти операціях ООН із підтримання миру.

3. УКРАЇНСЬКІ МИРОТВОРЦІ В АФРИЦІ

Африканський континент сьогодні постає одним із основних центрів миротворчої активності України. Адже останнім часом українські миротворці виконували та виконують завдання в Демократичній Республіці Конго, Ліберії, Судані та Південному Судані, а також Кот-д'Івуарі. А нещодавно керівництво Європейського Союзу

звернулося до України з проханням направити українських миротворців і до Малі. І не тільки для виконання так званих пасивних функцій з розведення ворогуючих сторін, але і для участі в активних бойових операціях з примирення сторін чи для боротьби з екстремістськими угрупованнями. Такі завдання покладаються, зокрема, на українські вертолітні підрозділи, які виконують головну роль у миротворчих операціях нашої держави в Африці.

Незважаючи на відсутність прямого впливу африканських подій на Україну, її участь у тамтешніх миротворчих операціях дуже важлива як для зміцнення наших міжнародних позицій, так і через можливість мати доступ до африканських ринків та природних ресурсів.

Так, значний український миротворчий потенціал разом з набутим миротворчим досвідом привертає увагу провідних західних країн та

міжнародних організацій до співпраці з Україною у такому важливому питанні, що, своєю чергою, компенсує ті негативні політичні чинники, які виникають довкола нашої держави. Враховуючи керівну роль у миротворчих операціях в Африці саме країн Європейського Союзу, пропозиція Україні може допомогти у процесі її європейської інтеграції. Крім того, беручи участь у миротворчій діяльності ЄС, Україна набуває досвіду у проведенні спільних операцій з європейськими країнами, більшість яких є членами як Європейського Союзу, так і НАТО.

Залучення України до миротворчої діяльності в Африці сприяє розвитку співпраці з країнами регіону, в т. ч. у плані реалізації спільних економічних проектів на їх територіях, зокрема, щодо розробки покладів корисних копалин (нафти, газу, вугілля, металевих руд тощо), розвитку транспортної та виробничої інфраструктури, а також закупівлі сільськогосподарської продукції (кофе, какао, цитрусових тощо). Оскільки африканські країни є ще й традиційними користувачами озброєння і військової техніки радянського виробництва, то такі зразки можуть постачатись, обслуговуватись та модернізуватись українськими фахівцями.

Щоправда, як і в інших світових регіонах, врегулювання конфліктів в африканських країнах є досить складним процесом, залежним як від внутрішньої ситуації (наявність широкого кола міжплеменних, міжкланових, міжнаціональних та міжрелігійних протиріч; слабкість державних та силових структур більшості країн; нерозвинутість інфраструктури та промисловості тощо), так і від негативного зовнішнього впливу, що пояснюється боротьбою за африканські інтереси провідних країн світу, в т. ч. США, ЄС, Китаю та Росії.

Цими обставинами визначаються перспективні напрями зовнішньополітичних зусиль нашої держави. А щоб вони були зрозуміліші - пропонуємо до уваги читачів загальні риси ситуації в конфліктних регіонах Африканського континенту, де виконуються завдання українськими військовими підрозділами та миротворцями.

Ліберія — невелика й багатостраждальна країна на заході Африки. Її тримільйонне населення багато що пережило на рубежі тисячоліть: державний переворот 1980-го, 10-річний період воєнної диктатури сержанта Семюеля Доу, потім дві громадянські війни, жертвами яких стали 200 тисяч людей. Ціле покоління ліберійців виросло в умовах війни й економічної катастрофи. Саморуйнування країни зупинили миротворці ООН — завдяки яким склало зброю понад 120 тисяч бойовиків. Із тих, хто приєднався до цієї шляхетної місії, було й є багато українців — військових та правоохоронців.

Війська ООН разом із силовими структурами Ліберії зробили чимало для змін у житті пересічних ліберійців. Миротворчі контингенти забезпечили мирне проведення виборів президента, є також значний прогрес у становленні верховенства права, підтримки розвитку державних інституцій, стабілізації ситуації в країні, а також безпеки вздовж кордонів. Люди претендували на мир і процвітання. Політична напруженість і суперечки потроху стихли. Головним

питанням, що визначає безпекову ситуацію в країні на даний час, є «питання біженців», а також перебування на кордонах поодиноких озброєних груп. Ліберія належить до числа країн, які, незважаючи на власні проблеми, залишили свої кордони відкритими й ділили свої мізерні водні, земельні та інші ресурси з тими, хто постраждав від наслідків озброєного насильства. На сході Ліберії, поблизу населеного міста Зведу, є табір біженців СолоКемп, в якому розмістилися так звані івуарійці. Вони залишили Кот-д'Івуар через конфлікт у цій країні й живуть тут у вигнанні вже не перший рік. Попри скорочення кількості (з 135 до 68 тис.) офіційно зареєстрованих біженців із Кот-д'Івуару на території східних графств Ліберії, силові структури обох країн не мають можливості повністю контролювати ситуацію на кордоні. За цими цифрами стоїть щось більше, ніж просто статистика: це — конкретні люди та сім'ї, в яких докорінно змінилось життя, — громади було знищено, а майбутнє залишається неясним...

Якщо говорити про діяльність із підтримання миру в Ліберії українського вертолітного загону, то вона є одна з найбільш ефективних інструментів, наявних у розпорядженні командування штабу Місії для надання допомоги країні, яка досі переживає складний період виходу з конфліктної ситуації. Немає сумніву, що всі миротворці в Ліберії гарантують безпеку, політичну підтримку й сприяють будівництву миру в країні, котра поступово виходить з кризи.

У своїй діяльності з підтримання миру миротворці керуються трьома основними принципами. Це — згода сторін; неупередженість; незастосування сили, за винятком випадків самооборони й захисту мандата. Ясна річ, що сьогодні багатопрофільні операції з підтримки миру в Африці проводяться не лише в інтересах гарантування миру та

безпеки, а й з метою сприяння політичному процесу, захисту цивільних осіб, роззброєння, демобілізації та реінтеграції колишніх комбатантів, наданні допомоги в організації виборів, захисті й заохоченні прав людини та відновленні законності. І все це є пріоритетним також і для Ліберії. А гарантувати успіх сьогодні не може ніхто, оскільки діяльність з підтримки миру за визначенням здійснюється зараз в складних як у фізичному, так і в політичному плані умовах. Проте за вісім років завдяки перебуванню в Ліберії українського вертолітного загону Місія ООН в цій країні добилася значних успіхів.

За час перебування в Африці склад українського контингенту зазнав уже шістнадцять ротаций. Спекотна та волога африканська точка продовжує випробовувати українських військових на знаходження спільної мови з народом іншої релігійної культури та на здатність працювати в багатонаціональній Місії за оонівськими стандартами. Військові підрозділи гідно виконували поставлені завдання. Ще на початку служби в Ліберії миротворці авіаційної групи успішно завершили миротворчу місію в демократичній Республіці Кот-д'Івуар, і всі живі та здорові повернулися в місце постійної дислокації. Окремий вертолітний загін місії ООН успішно забезпечив

повітряне прикриття та охорону інаугурації президента Республіки Ліберія. Українські пілоти в той день долали відстань до 800 км, а середня тривалість польоту становила близько чотирьох годин. Це велике навантаження. До виконання цих завдань залучалося 170 військових та понад 20 одиниць техніки. Тоді до Ліберії прибуло багато керівників із ООН, офіційних представників із африканських країн-сусідів, включаючи держсекретаря Сполучених Штатів Америки. Незважаючи на те, що президента цієї країни — Еллен Джонсон-Серліф — переобрали на другий строк, дуже багато ліберійців незадоволені повільними темпами економічного відновлення країни. Тому цілком можна зрозуміти місцевих жителів, які — не вирізняючись особливою освіченістю — вважають, що війська (UAU UNMIL за місцевою класифікацією) — це гарантія їхнього мирного існування.

Перебуваючи в базовому таборі, командувач сил ООН генерал-майор Мухаммад Халіда відзначив, що українська авіація, а особливо бойові вертольоти — це дуже вагомий військовий компонент сил місії ООН в Ліберії. Дослівно: «У ваших руках повітряна мобільність усіх військових контингентів UNMIL. Щоразу, перебуваючи на борту ваших вертольотів під час робочих поїздок до військових контингентів, які дислокуються у найвіддаленіших куточках Ліберії, я відчуваю впевненість, професіоналізм і майстерність дій кожного з екіпажів».

Вертолітний загін у Ліберії — це повноцінний військовий організм, до штату (загальна кількість становить — 275 військових) якого, крім льотно-підйомного складу, входять усі необхідні підрозділи і служби, що забезпечують щоденну життєдіяльність загону. Місце дислокації містечка — поблизу злітно-посадкової смуги міжнародного аеропорту RIA (Roberts International Airport).

Умови проживання миротворців є цілком прийнятними. Це одноповерхові житлові приміщення для проживання особового складу та зберігання майна загону, їдальні й кілька рядів житлових і секції штабних, так званих корімеків — металопластикових збірних житлових конструкцій оонівського стандарту. Всі вони з кондиціонерами.

Табір українських миротворців повністю автономний. Починаючи від забезпечення електроенергією, водою до приготування їжі. Облаштовано їдальню, службові приміщення, душові. Безперервно працюють удень та вночі генератори, від яких і залежить життєдіяльність загону в таборі та на аеродромі. Лише три рази на добу їх вимикають для обслуги. Годують смачно, налагоджене повноцінне оонівське харчування із розрахунку 3,428 євро (4500 Ккал) на одного миротворця на добу. Вирішується питання організації активного відпочинку миротворців. Так, потроху облаштовуються спортивні куточки сучасним обладнанням та інвентарем. Власними силами створено футбольний майданчик з міні-футболу, обладнано кімнату відпочинку для гри у більярд. Організація повноцінного відпочинку є запорукою підтримки належного рівня дисципліни, й цим не можна нехтувати. Необхідно зазначити, що є доступ до мережі Інтернету та постійний телефонний зв'язок з Україною.

Серед основних небезпек можна назвати складні кліматичні умови. Півроку 30-градусна спека та 90-відсоткова вологість. Затяжні тропічні зливи створюють маленькі озерця, в яких повно вірусів та малярійних комарів. Але

завдяки медперсоналу та виконанню всіх профілактичних заходів, рекомендацій і наставлянь, які давалися медиками напередодні від'їзду, серйозних наслідків вдається уникати. Ще один напрям, якому необхідно приділяти постійну увагу, — це місцева фауна: москїти, малярійні комарі й особливо — змії. Для захисту від них військовим загону видаються репеленти й вдосконалені протимоскїтні сітки, а з особовим складом проводиться відповідна роз'яснювальна робота. До того ж кожної неділі територія базового табору обробляється спеціальним дезінфекційним розчином за допомогою ручного термічного аерозольного розпилювача. Це така собі «пушка-вбивця», як її називають між собою миротворці, вона просто «вбиває» цих комах, особливо відлякує змії.

Військовий персонал у цій країні представлено 30-ма країнами. Європейці є здебільшого спостерігачами. Це досить багато для країни, населення якої складає близько трьох мільйонів. Тому ООН з липня почне скорочення як військових так і цивільних представників персоналу Місії. Розглядається питання поступового скорочення та виводу військових контингентів. Але поки що Місія протидіятиме всім викликам та загрозам стабільності миру для подальшого зростання спільних досягнень.

Саме міжнародний імідж країни формується важко й довго. І є люди, які просувають бренд «Україна» не без ризику для життя, оскільки умови, в яких їм доводиться виявляти свій професіоналізм, іноді бувають вельми екстремальними. На жаль, саме таких військових у нас менше всього знають. А в Ліберії українці відомі як надійні партнери, які готові будь-якої миті прийти на допомогу. Словом, миротворці завжди працювали на імідж України.

4. МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ В ІРАКУ

Крім того, особливо слід виділити миротворчу діяльність українських військових в Іраку, де після військової перемоги США над режимом С. Хусейна американський президент Дж. Буш закликав світове співтовариство взяти участь в встановленні демократії в Іраку. На це рішення відгукнувся президент України Л. Кучма. В Іракській війні здійснювали миротворчу діяльність окремі підрозділи Збройних Сил України, яка продовжувалася з

11 серпня 2003 року по 9 грудня 2008 року. Ця закордонна військова операція є наймасштабнішою за всю історію незалежної України, в ній взяли участь 1690 військовослужбовців, 18 з яких загинуло і понад 40 отримали поранення.

В червні 2003 р. Верховна Рада ратифікувала наказ президента про участь українських військ і миротворчій місії в Іраку. 7 серпня 2003 р. почалась відправка українських миротворців в Ірак і Кувейт. У відповідь Джордж Буш пообіцяв Україні підтримку на шляху до інтеграції в європейські і євроатлантичні структури.

Всього було відправлено від 1600 – 1800 українських військовослужбовців, які склали 5-ту окрему механізовану бригаду. А склад інтегрованої української військової сили в Іраку налічував:

- ✓ 2 161 одиниць стрілецької зброї;
- ✓ 60 бронетранспортерів БТР-80;
- ✓ 11 бойових розвідувально-десантних машин БРДМ-2;
- ✓ 6 хімічних розвідувальних машин;
- ✓ 217 автомобілів різних типів (КрАЗ, Хаммер, УАЗ, Урал, ЗІЛ);
- ✓ Іншу спеціальну техніку та контейнери з майном українського миротворчого контингенту;
- ✓ Також у військових цілях використовувались літаки Ан-225 «Мрія», Ан-124 «Руслан» та Іл-76;

Українська бригада увійшла під командування багатонаціональної дивізії «Центр-Південь», яка мала в своїй основі польський контингент військ з місцем дислокації в провінції Васит в 140 км. від Багдаду.

Миротворча місія включала такі завдання:

- ✓ Підтримання безпеки у зоні відповідальності, супроводження конвоїв, гуманітарних вантажів, несення служби на блокпостах, патрулювання тощо;
- ✓ Охорона органів місцевого самоврядування, релігійних та історичних пам'яток, мостів, джерел питної води та інших важливих об'єктів;
- ✓ Контроль за здачею зброї цивільним населенням та учасниками колишніх озброєних формувань;
- ✓ Здійснення інженерних та інших робіт, необхідних для ліквідації наслідків конфлікту;
- ✓ Надання допомоги у забезпеченні цивільного населення питною водою;
- ✓ Забезпечення безпеки діяльності міжнародних гуманітарних організацій;
- ✓ Надання допомоги в перевезенні гуманітарних вантажів;
- ✓ Евакуація цивільного населення у разі виникнення небезпеки його життя;
- ✓ Надання медичних послуг, насамперед, першої медичної допомоги цивільному населенню;
- ✓ Виконання інших функцій із забезпечення безпеки і дотримання прав людини.

Також в Іраку українським військам довелося не лише охороняти нафтові родовища, але й брати участь у бойових діях, в результаті чого до березня 2005 р. загинуло 18 солдат і офіцерів з українського контингенту.

З наближенням президентських виборів 2004 р. постало питання про виведення українських військ з Іраку. Президент України Л. Кучма вважав, що Україна повинна виконати взяті на себе обов'язки як і інші країни-учасниці Іракської компанії, але скоро він змінив свою думку і визнав необхідність термінового виводу військ у зв'язку з збільшенням втрат серед українських миротворців. У вересні 2004 р., в розпалі президентської компанії, Л. Кучма направив в Ірак кандидата на пост президента В. Януковича,

де він заявив, що обов'язково займеться питанням виводу українських військ. Ще раніше про необхідність виводу українських військ з Іраку неодноразово відзначав В. Ющенко.

В січні 2005 р. Верховна Рада прийняла постанову, в якому президенту Л. Кучмі було запропоновано терміново вивести українських миротворців. Новий президент України В. Ющенко, заявив, що він виконає свою обіцянку по виведенню українського контингенту. 15 березня 2005 р. розпочалося поетапне виведення українського контингенту. Двома рейсами військово-транспортного літака Іл-76 до Миколаєва прибула перша група з майже 140 чоловік, які несли службу в механізованій роті 72-го батальйону поблизу міста Ес-Сувейра. Бойову техніку відправляли по морю через Кувейт. Впродовж літа-осені 2005 року в іракській провінції Васит, в зоні відповідальності українського контингенту багатонаціональної дивізії «Центр-Південь», залишалось ще близько 800 українських військових.

27 грудня 2005 року Ірак покинули основна частина українських миротворців, декілька солдатів залишилися в якості спостерігачів.

А вже 9 грудня 2008 року останні 29 членів миротворчого персоналу України повернулись на Батьківщину.

США знали наміри В. Ющенка вивести війська, тому і запропонували зберегти свою присутність в Іраку, але вже в інших формах – в якості військових радників і спостерігачів, що і було зроблено в 2006 р. Крім того, держсекретар США Кондоліза Райс, під час візиту до України подякувала Україні за її участь в іракській операції і заявила, що «Україна приєдналася до тих держав, які забезпечують стабільність в Іраку, а виведення українських військ ніяким чином не відобразиться на взаєминах Києва і Вашингтона. Ми вдячні Україні за її участь в іракській операції. Тоді як далеко не всі країни виявили таке бажання».

9 січня 2005 року – найтрагічніша дата в історії Збройних Сил України. Адже саме в цей день в Іраку загинули вісім наших миротворців і ще сім отримали важкі поранення. Таких важких втрат наше військо не мало за весь час свого існування. Тоді в Україні тривали Різдвяні свята. Люди святкували, раділи народженню Христа, а до декількох родин чорним птахом прилетіла тривожна звістка з далекого Іраку, де їхні батьки, брати й сини гасили полум'я близькосхідної війни.

На війні немає свят, там завжди буденна робота. Українські військові разом з іракською поліцією проводили «зачистку» найбільш криміногенного району містечка Ес-Сувейра, що мав назву Джугейші. Місцеві голови родів, чи шейхи, як їх називають в Іраку, свого часу активно підтримували Саддама Хусейна і негативно ставилися до коаліційних сил. З українцями вони не воювали, але часто давали прихисток терористам, постачали їм зброю і вибухівку. Ес-Сувейра знаходиться неподалік Багдаду, і коли американці

проводили в столиці різні антитерористичні операції — всі злочинці, «алібаби», як їх називають на Сході, втікали сюди.

Район доволі неспокійний, але за більш ніж два місяці виконання завдань українським 72-м окремим батальйоном, що входив до 7-ї бригади, серйозних нападів не було. Хоча щоночі обстрілювали наші блок-пости, секрети «Голки» і навіть табір батальйону «Зулу». В повітрі, як перед грозою, відчувалася небезпека. Тому всі ще ретельніше виконували свої обов'язки, вартові ще пильніше вдивлялися в сірий похмурий пейзаж зимової іракської пустелі.

У ці дні бійці-сапери з інженерного взводу батальйону прокидалися о 4-й ранку, щоб до виходу патрулів і конвоїв перевірити всі маршрути. Щодня невідомі злочинці з автоматів обстрілювали й український блок-пост, який контролював рух на трасі «Бісмарк» (Багдад — Басра). У самому місті терористи висадили в повітря поліцейську дільницю. Після проведеної «зачистки» Джугейші частину вилученого українці завантажили в БТРИ, а більш небезпечні вибухові предмети (35 авіабомб, 8 гранат, 4 артилерійських снаряди та 2 танкових постріли) залишили на зберігання в поліції і забрали їх наступного ранку.

Знищували боєприпаси у спеціально визначеному районі. Коли прибули до місця призначення, БТРИ з бойового забезпечення оточили район, а сапери почали вивантажувати боєприпаси і складати штабелями для підриву.

З матеріалів слідчої комісії, що працювала на місці вибуху: «Це була спільна операція по вилученню вибухонебезпечних предметів. В ній брали участь військовослужбовці окремого спеціального саперного загону ЗС Республіки Казахстан та українського 72-го окремого миротворчого батальйону».

Беручи до уваги всі вищевикладені факти, комісія робить висновок, що це була спланована акція проти Коаліційних сил і може бути розглянута як нова тактика дій, що застосовується антиіракськими силами.

Під час операції із знешкодження боєприпасів загинули:

1. Командир 72-го омб — підполковник МАТІЖЕВ Олег Вікторович;
2. Командир інженерно-саперного взводу 72-го омб — капітан ЗАГРАЙ Юрій Михайлович;
3. Старший офіцер відділення взаємодії 72-го омб — капітан АНДРУЩЕНКО Сергій Миколайович;
4. Командир 1-ї механізованої роти 72-го омб — капітан БРАЖЕВСЬКИЙ Валерій Вікторович;
5. Начальник електротехнічного відділення інженерно-саперного взводу 72-го омб — прапорщик КАЦАРСЬКИЙ Олександр Іванович;
6. Командир інженерно-саперного відділення інженерно-саперного взводу 72-го омб — старший сержант СІТНИКОВ Андрій Анатолійович;
7. Санітарний інструктор 1-ї механізованої роти 72-го омб — старший сержант ПЕТРИК Віра Іванівна.

Старший прапорщик СЄДОЙ Володимир Миколайович за кілька годин після вибуху помер від отриманих травм у госпіталі в Багдаді».

Наприкінці 2008 року український контингент був виведений з Республіки Ірак.

5. МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ В КОСОВО

Нині загалом 73 посланці України працюють спостерігачами міжнародної поліції ООН, ЄС та ОБСЄ в 11 країнах. Та чи не найбільшу славу миротворчої держави на світовій арені наші співвітчизники здобули 2000-го. Саме тоді на знак визнання високого професіоналізму українцям запропонували направити спеціальні миротворчі підрозділи до автономного краю Косова.

Миротворчі сили НАТО взяли під охорону кордон між Сербією і Косовом. Саме тут, як повідомлялося в українських та світових ЗМІ, загострилася обстановка по тому, як уряд Косова направив у прикордонний анклав, населений сербами, поліцію. Тож регіоном знову прокотилися заворушення із пострілами й вибухами саморобних бомб.

Хай там як, але напруга в Косові – частково визнаній державі – почасти загострюється не лише через ухвалення таких політичних рішень. Як відомо, у цій країні давно процвітає нелегальний бізнес – зловмисники намагаються на широку ногу організувати торгівлю наркотиками та зброєю. Тому керівництво місії ООН неодноразово користувалося послугами українського Кінологічного миротворчого підрозділу (SPU K-9), який направили у цей неспокійний край 11 літ тому, і котрий довів свою надзвичайно ефективну боєздатність. До речі, він був і досі є єдиним у світі подібним правоохоронним формуванням.

Миротворці виконували завдання з підтримання громадського порядку. Їх нерідко долучали до втихомирення натовпів під час масових безладів. А ще наші хлопці ефективно викривали контрабандистів і забезпечували роботу місцевого аеропорту – перевіряли багаж на вміст наркотичних та вибухових речовин.

На думку правоохоронців, службові пси в проведенні таких операцій просто незамінні. Миротворці також зазначають, що кожен собака в Косові мав особливу спеціалізацію: одних кудлатих помічників «блакитні шоломи» залучали до патрульно-пошукової роботи, інших використовували для штурму того чи іншого об'єкта, виявлення наркотиків, вибухівки чи зброї. І навіть після того, як в албанських поліцейських з'явилися власні добре навчені службові пси, керівництво місії постійно дослухалося до порад якраз українських фахівців. Представники Об'єднаних Націй були переконані: попри присутність у регіоні різних підрозділів із підтримання миру, лише українці були спроможні розібратися з тим безладом.

Протягом перебування тимчасової місії ООН в охопленому кривавим протистоянням краї, сталося багато випадків, коли українські кінологи виявляли на тому чи іншому об'єкті щось заборонене – не дай Боже, таку «знахідку» прогавити. Довіра до українського контингенту тут цінувалася чи не найвище. Але будь-яка місія має завершуватися – тому було ухвалено рішення вивести Кінологічний миротворчий підрозділ із Косова.

6. ЯК СТАТИ МИРОТВОРЦЕМ

Військовослужбовці Збройних Сил України проходять службу за кордоном під проводом різних міжнародних організацій (ООН, НАТО, ЄС та ін.) на посадах у миротворчих контингентах та у якості миротворчого персоналу. Також зрозуміло, що вимоги до різних категорій військовослужбовців різні.

Тож як стати миротворцем? До контингентів потрапляють найкращі Комплектування миротворчих контингентів, які направляються до інших держав, здійснюється на базі військових частин, що визначаються у відповідній директиві Міністра оборони України.

Військовослужбовці, які виявили бажання бути направленими за кордон для проходження військової служби на посадах у складі військових підрозділів, подають про це рапорт у порядку підпорядкування.

Військовослужбовці-жінки можуть бути направлені за кордон у складі військових підрозділів за наявності вакантних посад, що можуть бути заміщені військовослужбовцями-жінками.

На посади у складі військових підрозділів, що направляються до інших держав, добираються військовослужбовці, кандидатури яких розглядаються на альтернативній основі на засіданнях атестаційних комісій військових частин з подальшим розглядом кандидатів:

вищою атестаційною комісією Міністерства оборони України - на посади командирів підрозділів та з числа осіб вищого офіцерського складу;

атестаційною комісією Збройних Сил України - на посади заступників командирів підрозділів;

атестаційними комісіями видів Збройних Сил України - на посади командного складу підрозділів (від командира роти і вище), начальників служб та тих, хто безпосередньо відповідає за розподіл та збереження матеріальних засобів, а також військовослужбовців інших видів Збройних Сил України;

атестаційними комісіями з'єднань, військових частин - на решту посад у складі підрозділів.

Списки кандидатів за складом військовослужбовців військового підрозділу, що направляється до іншої держави, затверджуються командувачем виду Збройних Сил України, на який покладено завдання з формування військового підрозділу.

Основними вимогами до кандидатів є:

відповідність військових звань, військово-облікових спеціальностей, рівня освіти зазначеним у штатах миротворчих контингентів;

позитивний висновок військово-лікарської комісії щодо участі у міжнародних миротворчих операціях;

вислуга рядовим та сержантським складом за другим або наступним контрактом; проходження спеціальної підготовки.

Військовослужбовці, які призначаються на посади у складі військових підрозділів, що направляються за кордон, не виключаються зі списків особового складу військових частин, з яких вони прибули. Посади, що вивільняються такими військовослужбовцями, вважаються невакантними і зберігаються на строк перебування їх за кордоном. Після закінчення терміну військової служби у складі військових підрозділів, що направлені за кордон, військовослужбовці повертаються на попереднє місце служби.

Проходження військової служби за кордоном на посаді у складі контингенту не може перевищувати одного року.

Водночас, Міністерство оборони України та Генеральний штаб Збройних Сил України постійно проводить моніторинг участі Збройних Сил України у миротворчій діяльності та, враховуючи накопичений досвід, постійно удосконалює систему відбору військовослужбовців до складу миротворчих підрозділів.

За останні роки проведено великий обсяг робіт щодо зміни підходів до комплектування миротворчих підрозділів.

По-перше, якщо раніше підрозділи комплектувалися військовослужбовцями різних військових частин та видів Збройних Сил України, то зараз вони комплектуються військовослужбовцями однієї частини. Починаючи з 2007 року, Національний контингент у Косові комплектується частинами зі складу Об'єднаних сил швидкого реагування.

Переваги такого підходу полягають, по-перше, у тім, що для виконання миротворчих завдань направляються злагоджені підрозділи, психологічно сумісні, особовий склад яких вивчений усіма посадовими особами та компетентними органами. Також заощаджуються кошти, які виділяються на формування (розформування) підрозділу, матеріально-технічне забезпечення, переїзд великої кількості військовослужбовців з місць проходження служби (військових комісаріатів) до місця формування, тощо.

По-друге, керівний склад підрозділів проходить мовну підготовку в Україні та за кордоном.

По-третє, командири миротворчих контингентів відбираються на альтернативній основі на засіданні ВАК МО України та зараховуються до Резерву кандидатів для призначення на посади миротворчого персоналу, офіцерів міжнародних штабних елементів (центрів) та командирів миротворчих контингентів (далі - Резерв). Відповідно, кандидатури заступників командирів підрозділів розглядаються на засіданні атестаційної комісії Генерального штабу Збройних Сил України та зараховуються до Резерву кандидатів для призначення на посади заступників командирів миротворчих контингентів. Знання мови необхідне.

Комплектування посад миротворчого персоналу, багатонаціональних органів військового управління, закордонних дипломатичних установ України, інших міжнародних організацій, командирів миротворчих підрозділів у Міністерстві оборони України також здійснюється з Резерву.

Порядок зарахування до Резерву для направлення за кордон:

- ✓ розгляд командирами (начальниками) кандидатів, які виявили бажання проходити військову службу за кордоном;
- ✓ проходження кандидатами первинного медичного огляду для визначення придатності до проходження військової служби за кордоном;
- ✓ розгляд кандидатів на засіданнях відповідних атестаційних комісій;
- ✓ проведення тестування з визначення рівня володіння кандидатами іноземною мовою;
- ✓ проходження спеціальної підготовки у відповідних навчальних центрах;
- ✓ оформлення виїзних справ та документів та розгляд кандидатів, які закінчили курси спеціальної підготовки, на засіданнях атестаційної комісії Збройних Сил України та Вищої атестаційної комісії Міністерства оборони України;
- ✓ зарахування кандидатів до складу Резерву.

До кандидатів для призначення на посади миротворчого персоналу та багатонаціональних органів військового управління висуваються такі вимоги:

- ✓ вік від 25 до 50 років - для миротворчого персоналу, та від 25 до 60 років – для багатонаціональних органів військового управління;
- ✓ військове звання - капітан, майор або підполковник. Для кандидатів на посади до багатонаціональних органів військового управління військові звання можуть бути від старшого лейтенанта до генерал-майора;
- ✓ загальна оцінка, отримана за оцінними критеріями щорічного оцінювання військовослужбовця, - не нижче, ніж «добре»;
- ✓ придатність до служби у миротворчому персоналі на підставі постанови військово-лікарської комісії;
- ✓ рівень володіння іноземною мовою - не нижчий, ніж функціональний, підтверджений відповідним свідоцтвом або сертифікатом;
- ✓ освітньо-кваліфікаційний рівень та кваліфікація, які відповідають посаді за призначенням;
- ✓ наявність свідоцтва про проходження спеціальної підготовки у відповідних навчальних центрах;
- ✓ наявність посвідчення водія категорії «В», виданого державними установами не менше ніж за 2 роки до моменту направлення військовослужбовця за кордон, та практичні навички водіння повнопривідного автомобіля у важких дорожніх умовах - для миротворчого персоналу;
- ✓ практичні навички роботи на персональному комп'ютері.

Термін безперервного перебування військовослужбовця у Резерві для направлення за кордон становить не більше двох років.

Військовослужбовці, призначені на посади миротворчого персоналу та у багатонаціональних органах військового управління виключаються зі списків особового складу військової частини та призначаються на посади у 2 центрі миротворчого персоналу та офіцерів у міжнародних штабах (місіях).

Отже, для України миротворча діяльність має ключове значення, оскільки вона розглядається як засіб зміцнення її національної безпеки через створення стабільного зовнішньополітичного середовища і, водночас, як її внесок у зміцнення загальноєвропейської безпеки і побудову нової стабільної і безпечної

Європи. Завдяки миротворчій діяльності Україна стверджує себе як повноправний суб'єкт міжнародних відносин, підвищує свій міжнародний авторитет та демонструє миролюбну політику.

В перспективі Україна продовжуватиме робити свій внесок у справу підтримки миру і стабільності на євроатлантичному просторі та поза його межами, братиме активну участь в операціях та місіях під егідою НАТО. Україна, як і інші країни-члени НАТО та країни-партнери, має велику користь від своєї участі в партнерстві, оскільки воно відповідає як національним, так і загальним інтересам цих країн. Перспективи політики НАТО спрямовані на підтримку незалежності і суверенітету України. Тісне співробітництво України з НАТО сприяє реалізації її головної стратегічної мети – інтеграції в Європу. Участь Збройних сил України сприяє досягненню цієї мети та забезпечує стабільність і безпеку в Європі.

З політичної точки зору участь України в миротворчих операціях є винятково важливою для подальшого зміцнення міжнародного авторитету України, її ролі в зусиллях міжнародного співтовариства, спрямованих на підтримку міжнародного миру і стабільності, розвиток співробітництва її євроатлантичними структурами безпеки, створення додаткових сприятливих передумов для інтеграції в європейський простір. Така участь має вирішальне значення для здобуття Україною статусу впливового учасника врегулювання конфліктів, що у свою чергу, зіграло важливу роль в утвердженні нашої держави як впливового фактора європейської і світової політики. Підтвердженням цього є той факт, що Україну запрошують на всі найважливіші міжнародні форуми, пов'язані з процесом виконання Дейтонських домовленостей.

7. Цікаві факти

- Щорічне відзначення у світі Міжнародного дня миротворців ООН – заслуга України.
- Щоб уникнути ворожого радіопрослуховування в Іраку, українські військові спілкувалися через радіозв'язок лише українською мовою, використовували кодові українські слова, оскільки англійську і російську противники розуміли. За словами експрес-секретаря Міністра оборони України Андрія Лисенка, українська мова рятувала життя українським солдатам.
- На території колишнього табору «Зулу» поблизу містечка Ес-Сувейра в Іраку місцеві шейхи встановили обеліск пам'яті загиблим в їхній країні українцям... Мабуть, це найкраща відповідь на закиди наших вітчизняних політиканів, які називали український контингент «окупаційним». Адже окупантам місцеве населення пам'ятників не встановлює...
- Завдяки зусиллям офіцерів і службовців робиться все можливе для повноцінного навчання миротворців і курсантів. Цікаво, що навчаються стріляти вартові правопорядку винятково зі зброї вітчизняного

виробника – казенного підприємства «Форт», і тільки бойовими набоями. Причому тренінг проводять в таких ситуативних комбінаціях, які можуть статися в реальній бойовій обстановці...

- СФОР (Stabilization Force, SFOR) — сили НАТО з підтримки миру в Боснії і Герцеговині.

ЛІТЕРАТУРА

1. Україна. Закон. Про внесення змін до статті 9 Закону України «Про участь України в міжнародних миротворчих операціях» [Текст] : закон України від 4 берез. 2010 р. № 1941-VI / Україна. Закон // Голос України. – 2010. – 30 берез. – С. 4 ; Урядовий кур'єр. – 2010. – 31 берез. – С. 4.
2. Рада Національної безпеки і оборони України. Про Стратегію міжнародної миротворчої діяльності України [Текст] : рішення від 24 квіт. 2009 р. / Рада Національної безпеки і оборони України // Урядовий кур'єр. – 2009. – 20 черв. – С. 13 ; Офіційний вісник України. – 2009. – №45. – С. 20-25.
3. Андреева, Т. Миротворчество по-британски в 1990-2000-х годах [Текст] / Т. Андреева // Мировая экономика и международные отношения. – 2012. – № 4. - С. 82-92.
4. Бігтнер, О. Мир Вашому дому [Текст] : [миротворча діяльність України] / О. Бігтнер // Урядовий кур'єр. – 2010. – 29 трав. – С. 3.
5. Бондаренко, А. 2003-2005 роки: нові точки миротворчості українців, нова техніка на озброєння [Текст] / А. Бондаренко // Народна армія. – 2011. – 3 серп. – С. 4-5.
6. Вауліна, О. Ми ризикуємо втратити статус миротворчої держави [Текст] : 29 травня – День миротворців ООН / О. Вауліна // Голос України. – 2009. – 29 трав. – С. 5.
7. Волошин, В. «Халлоу, музунгу Юджин», або спогади моряка миротворця [Текст] / В. Волошин // Військо України. – 2009. – № 5. – С. 113.
8. Волошин, В. «Чорний птах» Ес-Сувейри [Текст] / В. Волошин // Військо України. – 2010. – № 1. – С. 16-19.
9. Голопатюк, Л. День лицарів «блакитних шоломів» [Текст] / Л. Голопатюк // Військо України. – 2011. – № 5. – С. 10-13.
10. Дзюба, С. «Залізний кулак» [Текст] / С. Дзюба // Молодь України. – 2008. – 18-22 груд. – С. 22-23.
11. Добровольський, В. Коли плачуть Балканські зорі... [Текст] : [українські миротворці, які загинули у «гарячих точках» під час виконання миротворчої місії] / В. Добровольський // Військо України. – 2009. – № 10. – С. 28-30.
12. Кабаненко, І. Х-фактор українського війська [Текст] / І. Кабаненко // Військо України. – 2011. – № 7. – С. 14-17.

13. Карпюк, Г. Миротворці – не лише чоловіки. Україна провела в Ліберії три роки в рамках місії ООН і хоче ще [Текст] / Г. Карпюк // День. – 2010. – 12-13 берез. – С. 7.
14. Ковальов, В. Тренувальна місія з реальними завданнями [Текст] / В. Ковальов // Народна армія. – 2010. – 25 берез. – С. 5.
15. Ковальов, В. Три кити української миротворчості [Текст] / В. Ковальов // Народна армія. – 2013. – 2-7 груд. – С. 10-11.
16. Кремньова, А. Поняття миротворчості в міжнародному праві [Текст] / А. Кремньова // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 10. – С. 114-117.
17. Кропивченко, С. Як стати миротворцем, або Про особливості комплектування миротворчих підрозділів [Текст] / С. Кропивченко // Народна армія. – 2010. – 2 верес. – С. 4.
18. Кулеха, І. Лицарі «голубих шоломів» [Текст] / І. Кулеха // Юридичний вісник України. – 2011. – 6-12 серп. – С. 12.
19. Лоссовський, І. Миротворчий досвід ООН і «План Б» урегулювання військово-політичного конфлікту на сході України [Текст] / І. Лоссовський // Зовнішні справи. – 2016. – № 2. – С. 16-20.
20. Міжнародне співробітництво, миротворча діяльність, контроль над озброєннями [Текст] // Біла книга 2006. Оборонна політика України. – 2007. – № 4. – С. 51-62 ; Біла книга 2009. Збройні Сили України. – 2010. – № 2. – С. 51-64.
21. Міжнародне співробітництво, миротворча діяльність, контроль над озброєннями [Текст] // Біла книга 2008. Оборонна політика України. – 2008. – № 2. – С. 81-90.
22. Міжнародне співробітництво, миротворча діяльність, контроль над озброєнням [Текст] // Біла книга 2008. Оборонна політика України. – К., 2009. – С. 65-73.
23. Міжнародна діяльність Міністерства оборони України та миротворча діяльність ЗС України як важливий чинник зміцнення національної безпеки і оборони держави [Текст] // Народна армія. – 2009. – 13 трав. – С.1-16. – (Спецвипуск № 1 « Світогляд»).
24. Олександров, С. Іракський щоденник [Текст] / С. Олександров // Військо України. – 2012. – № 6. – С. 18-25 ; № 7. – С. 15-21.
25. Пан Гі Мун: «ООН дуже цінує участь України у миротворчих операціях» [Текст] // Голос України. – 2011. – 19 квіт. – С. 1, 3.
26. Панченко, Л. Є. Міжнародно-правова та внутрішньо-правова регламентація проведення міжнародної миротворчої діяльності [Текст] / Л. Є. Панченко // Часопис Київського університету права. – 2015. – № 3. – С. 361-365.

27. Партнерство на миротворчій ниві – школа справжнього бойового братерства [Текст] // Віче. – 2012. – № 17. – С. 6-7.
28. Петровський, В. Тут служити можуть тільки професіонали [Текст] / В. Петровський // Народна армія. – 2010. – 21 жовт. – С. 4.
29. Професійність не визнає кордонів [Текст] // Народна армія. – 2010. – 21 січ. – С. 5.
30. Сеник, Б. Балканський спокій в українських руках [Текст] / Б. Сеник // Військо України. – 2013. – № 7-8. – С. 72-77.
31. Чікалін, В. Миротворче обличчя війська [Текст] / В. Чікалін // Урядовий кур'єр. – 2008. – 3 верес. – С. 20.

Електронні ресурси

32. Участь ЗС у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки [Електронний ресурс] // Міністерство оборони України : [офіційний веб сайт]. Текст. дані. – 2016. – Режим доступу <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/mirotvorchist/> (дата звернення: 11.05.2016). – Назва з екрана.
33. Миротворча діяльність України в Африці [Електронний ресурс] // Виртуальний мир студента : [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://www.virtual.ks.ua/students/4824-ukraine-peacekeeping-in-africa.html> (дата звернення: 11.05.2016). – Назва з екрана.
34. Українська миротворча місія в Іраку [Електронний ресурс] : матеріал з вікіпедії – вільної енциклопедії : [сайт] – 2015. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Українська_миротворча_місія_в_Іраку (дата звернення: 11.05.2016). – Назва з екрана.

Лицарі «блакитних шоломів»

Бібліографічний посібник

Упорядник *Надія Лазарівна Карпінська*

Редактор	<i>С. В. Сичова</i>
Комп'ютерний набір	<i>Н. Л. Карпінська</i>
Комп'ютерна верстка	<i>О. П. Алешкевич</i>

Підписано до друку 22.06.2016. 32 стор. Тираж 5 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара
36039, м. Полтава. вул. Гончара, 25а

<http://libgonchar.org> E-mail: pobugonchara@ukr.net